

JEAN-PAUL DUBOIS

**Alle mennesker beboer ikke verden
på den samme måde**

Oversat af Maj Dannemand

*Oversat efter: Jean-Paul Dubois, Tous les hommes
n'habitent pas le monde de la même façon
© ÉDITIONS DE L'OLIVIER, 2019*

texte | tekst

FÆNGSLET VED FLODEN

Det har sneet i en uge. Jeg sidder tæt ved vinduet og kigger ud i natten, lytter til kulden. Her frembringer kulden en lyd. En særlig lyd, en ubehagelig lyd, der får én til at tro, at bygningen er fanget i en skruestikke af is og udsender et angstfyldt klageråb, som en lidende, der er ved at revne under sammentrækningen. På dette tidspunkt sover fængslet. Efter et stykke tid, når man har vænnet sig til dets metabolisme, kan man høre det trække vejret i mørket som et stort dyr, hoste af og til, og sågar synke. Fængslet sluger os, fordøjer os. Vi ligger sammenkrøbne i dets mave, skjult i folderne på dets nummererede tarme. Her sover vi og lever på bedste vis.

Montreals straffeanstalt, som omtales som anstalten fra Bordeaux, fordi den er bygget oven på et gammelt bykvarter med dette navn, ligger på Boulevard Gouin Ouest 800 ved udkanten af Prairies floden. Her bor 1357 indsatte. 82 dødsdømte er blevet hængt indtil 1962. I fordums tider, før de byggede dette komprimerende univers, må området have været umådeligt smukt, med alt hvad man kunne ønske sig af birketræer, ahorntræer, hjortetakstræer og høje græsser, som de vilde dyr havde tråd ned, når de kom forbi. I dag er rotterne og musene denne dyrebstands eneste overlevende. Og som følge af deres lidet nøjeregnende natur har de genbefolket denne lukkede verden, skabt af indespærret lidelse. De ser ud til at finde sig til rette med frihedsberøvelsen, og deres koloni har bredt sig til alle bygningens fløje. Om natten kan man tydeligt høre, gnaverne arbejde i cellerne og gangene. Vi propper

sammenrullede aviser og gammelt tøj ind under dørene og foran ventilationslugerne for at formene dem adgang. Men intet hjælper. De kommer igennem, sniger sig ind, maser sig frem og klarer deres ærinder.

Den type celle, som jeg lever i, kaldes en "condo", hvilket betyder en "lejlighed". Når man har besmykket dette rum med denne ironiske benævnelse, er det fordi det er udstyret med et gulvareal, som er en lille smule større end standardmodellen, der formår at presse resterne af vores menneskelighed ned på 6 kvadratmeter.

To køjesenge, to vinduer, to taburetter, som er fastgjort til gulvet, to borde, en vask, et toiletsæde.

Jeg deler dette indelukke med Patrick Horton, en kæmpe, som har fået tatoveret sin livshistorie på ryggen – *Life is a bitch and then you die* – samt historien om hans kærlighed til Harley Davidson motorcykler på skuldrenes rundinger og det øverste af brystet. Patrick afventer sin dom efter mordet på et Hells Angels medlem, som tilhørte en afdeling i Montreal. Han blev skudt ned på sin motorcykel af sine venner, der mistænkte ham for at samarbejde med politiet. Patrick var anklaget for at have deltaget i denne henrettelse. På grund af hans frygtindgydende størrelse og hans tilhørsforhold til denne motorcykelmafia, som besidder et prægtigt katalog over manddrab og mord, træder alle respektfuldt til side for Horton, som var der tale om en kardinal, når han går ned gennem afdeling Bs gange. Da jeg er kendt for at dele celle med ham, nyder jeg den samme respekt, som denne mærkværdige nuntius, når jeg følger i hans kølvand.

I to nætter har Patrick nu ligget og våndet sig i søvne. Han har ondt i en tand og føler de karakteristiske jag fra en byld. Han har flere gange klaget over denne smerte til vagten, som til sidst har fået bragt noget Tylenol til ham. Da jeg spurgte ham, hvorfor han ikke blev skrevet op på tandlægens venteliste, svarede han mig: "Aldrig i livet. Hvis du har ondt i en tand, behandler de skiderikker her ikke tanden, de river den ud. Hvis du har ondt i to tænder, sker der det samme, de river to tænder ud."

Vi har boet sammen i ni måneder og det går ganske godt. Et særpræget skæbnefællesskab har gjort, at vi ankom hertil på næsten samme tid. Efter kort tid ville Patrick vide, hvem han delte toilet-kumme med dagligt. Jeg fortalte ham derfor min historie, som er meget fjern fra historien om de bander, som kontrollerer hele provinsens narkotikatrafik og ikke tøver med at starte bragende krige, som dem der afstedkom 160 døde i Quebec mellem 1994 og 2002, da de gjorde front mod deres arvefjende, Rock Machines, som sidenhen blevet opslugt af Bandidos. Denne bande, som fuldt ud levede op til sit navn, led selv nogle slemme tilbageslag, da man fandt otte lig af medlemmer fra forbryderbanden skødesløst efterladt i fire biler, der var indregistreret i Ontairo, og som var parkeret side om side.

Da Patrick hørte grunden til min indespærring, viste han lige så stor interesse for min historie som en overbærende læremester, der kigger på sin lærlings første klodsede forsøg. Da jeg sluttede min beskedne fortælling, kløede han sin højre øreflip, som var fortæret af en rødlig eksem. ”Da jeg så dig, troede jeg ikke, at du var i stand til at gøre noget lignende. Du gjorde det rigtige. Det er helt sikkert. Jeg ville have dræbt ham.”

Måske var det, når alt kom til alt, det som jeg ville have gjort, og ifølge øjenvitnerne var det uden tvivl det, som jeg ville have gjort, hvis ikke seks beslutsomme personer ved fælles hjælp havde fået mig under kontrol. Sandheden er, at udover det, som jeg har fået fortalt, kan jeg kun genkalde mig nogle få billeder, som angår selve hændelsen. Min hukommelse synes at have truffet nogle selektive valg, inden jeg vågnede op på stuen på skadestuen.

”Fuck, ja, jeg ville have dræbt den lort. Den slags mænd skal skæres op i to dele.” Hans fingre pillede stadig ved det røde øre, mens han stod og vuggede tungt fra den ene fod til den anden. Patrick pintes af en ubeskrivelig vrede. Han så ud til at være på nippet til at gå gennem væggene for at færdiggøre det arbejde, som jeg både havde påbegyndt, og på en vis måde fået afsluttet i

en fart. Synet af Patrick, som fnyste af vrede, mens han kløede sin betændte hud, fik mig til at tænke på citatet af antropologen Serge Bouchard, specialist i indianske kultur: ”Mennesket er en bjørn, som har artet sig dårligt.”

Winona, min kone, var en algonkin-indianer. Jeg havde læst meget af Bouchard for bedre at forstå hende. Jeg var stadig kun en gumpetung franskmand, som var næsten helt uvidende, hvad angår det rystende telts underfundigheder, tørrerummets mystiske regler, sagnet om vaskebjørnen, den pre-darwinistiske verdensanskuelse, som fortæller at ”mennesket nedstammer fra bjørnen”, samt den fortælling, der forklarer hvorfor ”det canadiske rensdyr kun har hvide pletter under munden”.

Dengang var fængslet endnu kun et teoretisk koncept for mig, et morsomt element i terningspil, hvor du bliver påbudt at springe din tur over i Matadors fængselscelle. Og denne verden med al dens tilsyneladende uskyldighed virkede som om, den var bygget til evigheden på samme måde som min far, præsten Johannes Hansen, der havde travlt med at få menneskers hjerter og tonehjulene på et Hammondorgel til at vibrere i sit protestantiske sogn druknet under en byge af velsignet asbest, på samme måde som Winona Mapachee og hendes algonkine blidhed, når hun sad bag rattet på sit Beaver taxifly og fløj i bløde kurver ned mod de nordlige søers vandoverflade, så hun forsigtigt kunne lande med sine flydeelementer og sætte sine kunder af, på samme måde som min hund Nouk, som næsten lige var kommet til verden, og som så på mig med sine store sorte øjne og lignede én, der opfattede mig som alle tings begyndelse og ende.

Ja, jeg elskede denne allerede så fjerne tid, hvor mine tre døde stadig var i live.

Jeg vil så gerne finde ro til at sove. Ikke længere høre rotterne. Ikke længere lugte menneskene. Ikke længere lytte til vinteren gennem et vindue. Ikke længere skulle spise brun kylling kogt i fede sovse. Ikke længere risikere at blive banket til døde for et overflødig ord eller en håndfuld tobak. Ikke længere være tvunget til at tisse i en håndvask, fordi vi efter et

vist klokkeslæt ikke må trække ud i toilettet. Ikke længere hver aften se Patrick Horton trække sine bukser ned, sætte sig på toiletsædet og defækere, mens han fortæller mig om ”de sammenflettede plejstænger” på hans Harley, som ”skælvede som rystede de af kulde”, når han satte farten ned. Under hver seance gør han sit ærinde i fred og ro, henvender sig til mig på en forbløffende afslappet måde, som giver indtryk af, at hans mund og sind er fuldstændig koblet fra hans rektale anliggender. Han forsøger end ikke at dæmpe styrken på de udledninger af tarmluft, hans anstrengelser afstedkommer. Mens han færdiggør sit forehavende, fortsætter Patrick med at oplyse mig om de seneste motorers pålidelighed, og om hvorledes de nu om stunder monteres ”på nogle såkaldte isolastiske Silentblocs”, inden han trækker sine bukser op igen som en mand, der har afsluttet dagens arbejde, og breder et pletfrit klæde over kummen, som skal tjene som låg, og som for mig ligner både afslutningen på en gudstjeneste og et *Ite missa est*.

Lukke øjnene. Sove. Det er den eneste måde at komme ud herfra og efterlade rotterne bag sig.

Om sommeren, når jeg satte mig i hjørnet af det venstre vindue, kunne jeg skimte Prairies flodens vande, som strømmede i fuld fart mod Bourdon øen, Bonfoin øen og Saint-Laurent floden, som på én gang både hilste dem velkommen og opslugte dem. Men denne nat, intet. Sneen tilstoppede alt, selv mørket.

Patrick Horton vidste det ikke, men omkring dette tidspunkt hændte det, at Winona, Johannes eller selv Nouk kom og besøgte mig. De kom ind i cellen, og jeg så dem lige så tydeligt, som hvis jeg skulle give en detaljeret beskrivelse af al den elendighed, som er aflejret i rummet. Og de talte til mig, og de var dér helt tæt på mig. Gennem alle de år, hvor jeg havde mistet dem, kom og gik de i mine tanker, de var hos dem selv, de var i mig. De fortalte, det som de havde at fortælle, ordnede deres ærinde, gjorde sig umage for at skabe orden i mit livs kaos, og det lykkedes dem altid at finde de ord, som slutteligt

førte mig ind i søvnen og aftenens fred. Hver især på sin måde, i sin rolle, i sit tilhørsforhold. De støttede mig uden nogensinde at dømme mig. Især siden jeg var kommet i fængsel. De vidste ikke bedre end mig, hvordan alt dette var sket, ej heller hvorfor alt var kammet over så hurtigt, blot på nogle få dage. De var ikke til stede for at blotlægge ulykkens oprindelse. De prøvede udelukkende at genskabe vores familie. De første år havde jeg utrolig svært ved at acceptere idéen om at skulle leve med mine døde. At lytte til min fars stemme uden at røre mig, som da jeg var barn, og vi boede i Toulouse, og min mor elskede os. Hvad Winona angår, forsvandt uroen meget hurtigt, idet hun havde forberedt mig så meget på legenden om denne algonkine infra-verden, hvor de levende og døde omgikkes hinanden. Hun sagde ofte, at der ikke var noget mere normalt end at acceptere dialogen med de afdøde, som nu levede i et andet univers. ”Vores forfædre fortsætter en anden eksistens. Og når man begraver dem med alle deres genstande, er det for, at de også kan fortsætte deres aktiviteter andetsteds.” Jeg kunne godt lide den skrøbelige logik for denne verden, som var bikset sammen af håb og kærlighed. Man afsendte værktøjet, fastbundet til dets afdøde ejermand, og forventede, at det ville fungere, så længe det var elektrisk, på alle spændinger og alle stikkontakter i de usynlige verdener. Hvad angår Nouk, min hund, som vidste alt om vejret, om menneskene og om vinterens love, som kunne læse os som en åben bog, kom hun blot og lagde sig tæt ved mig, som hun altid havde gjort. Hun havde fundet mig uden shamaners mellemkomst ved blot at fæste lid til mindet om min duft. Efter en tur i skyggernes rige, var hun ganske enkelt taget hjem og havde lagt sig tæt ved mig og fortsatte således vores liv sammen dér, hvor vi havde forladt det.

Jeg blev indespærret i Bordeaux fængslet på selve den dag, hvor Barak Obama blev valgt, d. 4. november 2008. Det var en lang og anstrengende dag for mig med min overførsel til retten, ventetiden i justitspalæets gange, mit møde foran dommer Lorimier, som trods en i det store og hele velvillig afhøring virkede som om, han udelukkende havde en masse personlige

bekymringer i hovedet, min depressive advokats spøgelsesagtige forsvarstale, hvor han kaldte mig "Janssen", tildelte mig en "svær psykisk lidelse" og gav indtryk af, at han først nu stiftede bekendtskab med mine sagsakter eller talte en anden persons sag, ventetiden før domsafsigelsen, dens ordlyd fremmumlet af Lorimier, straffens størrelse, to år ubetinget, som gik tabt i retslokalets hukommelse, styrtregnen under hjemturen, trafikpropperne, ankomsten til fængslet, identificering, den modbydelige kropsvisitation, tre personer i en celle på størrelse med et cykelskur, "hold din kæft, her holder du din kæft", en madras på jorden, rotteekskremitter, brugte Kleenex overalt, en svagt lugt af urin, måltidsbakken, brun kylling, sort nat.

En måned før Barak Obama officielt flyttede ind i det Hvide Hus, blev jeg selv overflyttet til min nye bolig, "condo'en", som vi forsat deler den dag i dag Patrick Horton og jeg. Denne flytning lod mig komme ud af afsnit As helvedestarme, hvor vold og aggressioner afpassede rytmen for dagens timer og endog til tider nattens. Her, uden at være i ly for udskejelser, og også takket være Hortons stamtavle og statur, er livet mere acceptabelt. Og så, når forlegenheden over en selv og tidens tyngende vægt bliver for tung en byrde, må man bare give fortabt og give sig hen til fængselsurets langsomme og stædige rytme, underkaste sig dagsprogrammet for dets "levevis": "Klokken 7: cellerne åbnes. Klokken 7.30: morgenmad. Klokken 8: aktiviteter i fængselsafsnittet. Klokken 11.15: middagsmad. Klokken 13: aktiviteter i fængselsafsnittet. Klokken 16.15: aftensmad. Klokken 18: aktiviteter i fængselsafsnittet. Klokken 22.30: sovetid og cellerne lukkes. Rygning forbudt inden og uden for bygningen. Forbudte genstande: spillekonsoller, computere, mobiltelefoner, fotografier af pornografisk karakter. Sengen skal være redt inden klokken 8 og rengøringen udført hver morgen inden klokken 9.

Det er en meget mærkelig følelse for mig at være overvåget og umyndiggjort i en sådan grad. Igennem seksogtyve år arbejdede jeg i Ahuntsic kvarteret, mindre end en kilometer fra

dette fængsel – i starten var det forfærdeligt forvirrende at befinde mig lukket inde så tæt på mit hjem – jeg udførte det meget krævende hverv som overopsynsmand, en slags magisk vicevært og førstealtnuligmand, som var i stand til at ordne og reparere en hel lille præcis verden, et komplekst univers af kabler, rør, slanger, sammenføjninger, afledninger, søjler, afløb, time- og datostempler, en lille drilsk verden, som kun ventede på at gå ind i et spin, at skabe problemer og tekniske uheld, der skulle løses i al hast ved hjælp af hukommelse, viden, teknisk snilde og nogen gange lidt held. I bygningen *L'Excelsior* var jeg en slags *deus ex machina*, som var blevet tildelt ansvar, vedligeholdelse, overvågning og driften af dette kompleks på otteogtres enheder. Alle beboerne var ejere af deres lejligheder og kunne nyde godt af en have prydet med træer og bevoksninger, et opvarmet svømmebassin fyldt med 230 000 liter saltoprenset vand, en underjordisk, uplettet parkeringskælder med vaskerum, en sportssal, en entré med venteværelse og reception, et mødelokale, kaldet "Forum", firetysve overvågningskameraer og tre kæmpe elevatorer af mærket Kone.

I tyve år har jeg udført et gigantisk værk, stimulerende men også udmattende, idet det aldrig var færdigt, og nærmest usynligt, eftersom det ganske enkelt bestod i at opretholde normalitetens ligevægt i otteogtres enheder, som var underlagt tidens slitage, klimaet og forældelse. 9500 dage er gået med at våge, holde udkig, gribe ind. 9500 dage med undersøgelser, kontrol, inspektionsrunder på taget og ture rundt på etagerne, 104 årstider, hvor jeg til tider har overskredet mine beføjelser for at hjælpe nogle seniorer, trøste nogle enker, besøge nogle syge eller endda ledsage nogle døende, som det skete ved to lejligheder.

Jeg tror, at den opdragelse, som den protestantiske præst Johannes Hansen har givet mig, ikke er så fjern fra den selvopofrelse, som jeg har måtte udvise gennem alle disse år for at holde hele værket oven vande. At bestride et hverv på denne måde, tilbagetrukket; hver dag udføre utaknemmelige opgaver

på seriøs og grundig vis, synes mig ikke modstridende i forhold til Reformens ånd, således som Johannes forsvarede den i sine kirker.

Jeg ved intet om den mand, som har overtaget denne byrde efter mig og accepteret at leve i dette boligkompleks' indre organer. Ej heller ved jeg, hvorledes *L'Excelsiors* indre ser ud i dag. Jeg ved blot, at jeg føler et kæmpestort savn efter denne lille fantastiske verden bestående af otteogtres enheder, som var i stand til at producere uendelige kombinationer af tekniske problemer, bekymringer og gåder, der skulle løses.

Det hændte at jeg talte til tingene og til maskinerne, og jeg havde den svaghed at tro, at de nogle gange forstod mig. I dag er Horton alt, hvad jeg har tilbage, med sin tand og sine plejlstænger.

Jeg som igennem så lang tid bestyrede og kommanderede driften af *L'Excelsior*, jeg er fremover nødt til at rette mig ind efter den blødgørende "levevis" i min nye "condo", klokken 8: aktiviteter i fængselsafsnittet, 16.15: aftensmad, klokken 21: Rockerens afføring, 22.30: sovetid og cellerne lukkes.

[...]